

godt modorával, hanem éppen időt nem rabló, gyors elkészíthetése miatt is.

Hogy még nagyon fog változni e modernnek nevezett új irány, az bizonyos, de hogy uralmát még sokáig megtartja, az tagadhatlan.

Hogy a sokszorosítás eme művészi formája megmarad, hogy a tömeges produkció jelszava nem fogja megölni, annak biztos jele az is, hogy éppen származása is olyan országokból való, hol a nagyipar és gyáripar valóságos világhatalom; és még mindig óriási mérvben fejlődik. Hisz Amerika szülte, Anglia és Németország nevelte nagygyá. Három hatalmas ipar-állam!

Csodálatos, hogy a minden kecses- és szépért rajongó, a minden újdonságot mohón felkapó Franciaország mindezideig mereven elzárkózott a modern irány minden újításától. Bátran el is mondható, hogy ez országban a grafikai művészetek nem haladnak.

Azt hiszem, tisztán látható, hogy a nyomdászat elindult azon a biztos úton, melyen a művészeti iparhoz ér, ha . . .

Ha ma vagy holnap egy újabb Edison vagy másnak nevezett ánglius, a ki egyébként magyar is lehetne, fel nem forgatja ezt az ármányos mesterséget valami még ármányosabb találmánnyal.

Semmi sem lehetetlen! Minden megtörténhetik!



SZERZŐINK ÉS A SZEDŐGÉP.

IRTA: DURMITS IMRE.

BIZONYÁRA többen foglalkoztak már szaktársaim közül azzal a kérdéssel, vajjon a szedőgép állandósítása esetén szerzőink továbbra is megengedik-e maguknak az oly ominózus korrekciókat, változtatásokat, mint a milyenekben most bőven részünk van.

Nézetem szerint nem. Sőt, mint alantabb kifejtem, elkerülhető volna e mizéria, ha kiadóink szigorúbban járnának el a szerzőkkel szemben, mint manapság.

Majdnem minden nagyobb nyomda veszedelme a sok porlepetten heverő, álló szedés, mely *holt* anyag-

ként hasznot nem hajt s azonkívül a helyet is elfoglalja az anélkül is szűkre mért munkahelyiségekben.

Nem értem e fogalomba ama álló szedéseket, melyek több kiadás reményében tétetnek félre, sem az iskolakönyveket s eféléket, melyek több-kevesebb pótlással s áthelyezéssel mindig a régiék maradnak, tehát fölhasználhatók, hanem értem a festékesen álló, korrek-turába küldött szedések holt tömegét.

Igen, ez a *holt* anyag, mely hosszú időn át használatlanul hever a szerzők jóvoltából, úgyannyira, hogy mire többszörös átdolgozás után nyomásra kész munkává válik, a vele egynemű betűkészlettől – a melyből sok esetben már egyéb művek is készültek – tökéletesen elüt, és így mintegy különálló betűfajt kell kezelni, mert nem keverhetünk össze egy évek óta használatban levő betűfajt az egyáltalán nem használttal, a regális alatt heverttel.

*

Sehol a művelt Nyugoton nem kérkedhetik író annyi engedékenységgel a kiadók részéről, mint éppen nálunk. Hiszen ha akadna kutató elme, ki egy könyv megjelenésekor azt az eredeti kézirattal összehasonlítaná, ugyancsak elképedne, mert változatlanúl annak egy tételét alig találná meg. Ez nem túlzás; állításom igazsága mellett bizonyíthatnak tördelő szaktársaink, kik egyebet sem végeznek éveken keresztül, mint korrekurát meg korrekurát, revíziót s újratördelést, s eseményszámba megy, ha egy mű az első revízió után nyomás alá kerül. S a sok korrekció és változtatás szüleménye az is, hogy ritka könyv lát napvilágot sajtóhiba és egyenletes beosztású szedés nélkül. Hogy miért, szakembernek fölösleges magyaráznom s nem is óhajtok erre kitérni.

Hogy ez áldatlan állapotnak valamikor végét lásuk, egyelőre nincs rá remény. Sokkal követelőbbek, elkényeztetettebbek szerzőink, – és épen a fiatalabb generáció – hogysem ez elítélendő gazdálkodásukról lemondanának. Inkább megválnak a munka szerzésétől, minthogy elengedjék e *jogukat*, mit – mindannyiszor szerződésileg is biztosítanak maguknak – jó hírnevük érdekében, azzal érvelvén, hogy az ólombetűk vezetnek csak rá kiáltó tévedéseikre s csak az ólombetű varázsa szüli meg a jó gondolatokat, s azért a korrekúra, hogy a még elfeledtet abban pótolhassák, a rosszat jóval föl-cseréljék.

Az ő szemüvegükön át tekintve a dolgot, igazuk van; elvégre is nem lehet fél munkát adni a nagyközönség kezébe, mert az aztán az író rovására esnék. Inkább károsuljon tehát a kiadó, a nyomda, ölje magát a szedő, de ne kívánja senki a szerzőtől, hogy munkáját előszörre jól megírva, készen adja ki kezéből.

El sem lehet az ilyet képzelni. Tisztán leírt, makulátlan eszmemenet, kellőképp kidolgozott kézirat, hogy is lenne lehetséges a mai ideges korban?! Hisz míg egyet fordulunk, száz és száz gondolat cikázik át agyunkon, -- már mint a mi naiv munkás-agyunkon -- hát akkor egy tanult, minden téren otthonos, művelt agy mennyi mindent össze-vissza gondolhat egy szempillantás alatt, s hogy mellőzhetné munkájából éppen azokat a gondolat-szüleményeket, a melyek mint isteni szikrák cikáznak keresztül-kasul gondolatmenetén akkor, a mikor a korrektúra íve fekszik látnoki szemei előtt?

Valóban érthetetlennek látszik, hogy a külföldi írók miképen produkálhatnak mégis sokkal többet, jobbat, dacára annak, hogy náluk meg éppen a változtatások, a förtelmes korrekturák csaknem ismeretlenek.

A mily érthetetlennek véljük e kontroverz dolgot, épp oly egyszerű annak magyarázata. Ugyanis a kiadó, hogy megmeneküljön a fölösleges, a túlságos kiadástól, megköveteli az írótól, hogy *kész munkát* adjon nyomdába, egyetlen revíziót engedve neki, hogy a nyomda hibáit kiküszöbölhesse. Minden további a szerző zsebére megy, s így nagyon érthető, hogy zsebe iránti tiszteletből is arra törekszik, hogy műve megírásánál *egész* munkát végezzen. Így tehát a korrekciókat és pótlásokat a kéziraton végzi, mielőtt azt a nyomdába adná.

No, de ez nem nálunk van, s mi nem foghatunk bele ennek meghonosításába.

*

Hogy e témával foglalkozom, annak okozatát a már elől jelzett *szedőgép* szülte.

Valóságos rémület fogott el annak gondolatánál, mit tesznek majd íróink a szedőgépek *általános* használatánál?

Istenem, minden jó gondolat a pennában marad, mert nem lehet majd a korrekturákban dúskálkodni s nem lesz szerző, a ki *egész* munkát tudjon kiadni. Meg kell érnünk azt, hogy minden műhöz három-négy pótfüzetet fognak íróink kiadni, melyekben az előzők

hibáit pótolják s egyik füzet a másik állításait fogja agyonczáfolni. Mivé fog így irodalmunk fejlődni?!

No, de ne ijedjünk meg e miatt. A mint a külföldi kiadók rá tudták írójukat szoktatni *a jó munkára* minden nehézség nélkül, úgy tán nálunk is sikerül ez egy kis megszorítással, ha ma még – a kézzel való szedés idejében – nem is, de egy pár decennium mul-tán igen, – a mikor már a kompressz-szedők kimentek a divatból s helyüket a gépszedők foglalták el – bizo-nyosra vesszük.

Mert míg ma a változtatásokért és korrekciókért vagy semmi, vagy csak nagyon kevés kárpótlást fizet-nek a kiadók, addig a szedőgép általánosításakor mind-annyiszor új szedést kellene fizetniök,* mit az amúgy is fukar pénzviszonyok mellett nem igen tehetnek meg. Anélkül is aránytalanul drágábbak könyvtermékeink a külföldiekénél, tehát nagyobb árakat ők sem szabhat-nak meg, s így a szedést sem fizethetik többszörösen.

A szedőgép nyújtotta előny tehát meg fogja szűlni azt, a mit ma nem lehet elérni, hogy tiszta, korrekt, kidolgozott kéziratot kapnak majd kézhez utódaink, s csak a legvégső esetben, az elkerülhetlenül szük-séges korrekturát vagy pótlást fogja megengedni a kiadó a szerzőnek, megtakarítva ez által a túlkiadást és meg-mentve a nyomdát attól, hogy anyaga haszontalanul, holtan fekdjék. No meg, őszintén szólva, a szedőt is megmentik az annyira gyűlöletes korrekcióktól és egy műnek többszöri átdolgozásától.

Hogy ez által kevesebb munkaerőre lesz szükség a jövőben, azon mi nem változtathatunk; a szülők gondja, hogy ne áraszzák el szakmánkat tanoncokkal, kik már ma is bizonytalan jövő elé néznek.

Mert bizony a szedőgép ma már nem mint árny rémít, hanem – bár még kis mértékben – velünk működik.

Hogy velünk mi lesz? E kérdés ne aggaszson; mire a szedőgépek igazi kora eljövend, akkorra mi már úgyis elpusztultunk a föld színéről, vagy legjobb esetben – megrokkantunk.

* A gépszedésnél előforduló minden egyes hiba a sor eldobását, azaz a teljes sor újraszédését vonja maga után. Így azután, ha a szerző – mondjuk – egy harmincz- avagy több soros tétel elejére jegyez vagy fél sort (esetleg többet vagy kevesebbet), az egész tételt, – a bekezdéstől a ki-menetig – melyet manap végigtörünk, újból kell kiszedni. Már most ki biztosít arról, hogy az ily újonszedett sorokba hiba ne csúszszék be? Hiszen *ember* dolgozik a szedőgépen is.